

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-86-76>

УДК 330.341.1:[502.131.1:664]

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

INNOVATIVE MECHANISMS FOR ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

Хаєцька Ольга Петрівна

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та підприємницької діяльності,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0262-1455>

Khaietska Olha

Vinnytsia National Agrarian University

У статті розглянуто теоретичні та прикладні аспекти забезпечення сталого розвитку підприємств харчової промисловості в умовах сучасних трансформаційних процесів економіки. Визначено сутність сталого розвитку підприємств як інтегрованого процесу, що передбачає збалансоване поєднання економічних, екологічних і соціальних складових діяльності та забезпечення довгострокової стійкості господарських систем. Обґрунтовано роль інноваційної діяльності як ключового інструменту підвищення ефективності функціонування підприємств, оптимізації використання ресурсів, зниження екологічного навантаження та зміцнення конкурентних позицій на ринку. Узагальнено наукові підходи до формування інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення сталого розвитку підприємств харчової промисловості, що ґрунтується на інтеграції технологічних, управлінських і організаційних рішень. Запропоновано напрями впровадження інноваційних механізмів, орієнтованих на підвищення ресурсоефективності, розвиток циркулярних підходів у виробництві, модернізацію технологічних процесів і посилення соціальної відповідальності бізнесу. Узагальнено ключові напрями забезпечення довгострокової стійкості підприємств харчової промисловості на основі впровадження інноваційних підходів управління виробництвом.

Ключові слова: сталий розвиток, підприємства харчової промисловості, інноваційні механізми, інноваційна діяльність, екологізація виробництва, енергоефективність, технологічна модернізація, циркулярна економіка.

The article considers theoretical and applied aspects of ensuring sustainable development of food industry enterprises under conditions of economic transformation and increasing market instability. The essence of sustainable development is defined as a balanced combination of economic, environmental and social components aimed at ensuring long-term stability, competitiveness and resilience of enterprises. The peculiarities of functioning of food industry enterprises are studied, in particular their dependence on resource provision, technological level of production, logistics and influence of external risk factors. The role of innovation activity as a key factor in improving enterprise efficiency, optimizing resource use, reducing environmental impact and strengthening competitive positions is substantiated. The main types of innovations used in the food industry are generalized, including technological, product, organizational-managerial and marketing innovations. It is determined that implementation of innovative technologies contributes to modernization of production processes, improvement of resource efficiency, reduction of production costs and enhancement of enterprise adaptability to changes in the external environment. Scientific approaches to formation of innovation and investment mechanisms for ensuring sustainable development of food industry enterprises are summarized. Attention is focused on implementation of circular economy principles aimed at reducing waste, reusing resources and developing closed production cycles. The importance of innovative management approaches for enterprise development is emphasized. The impact of modern challenges, including energy constraints, logistical disruptions and military risks, on enterprise functioning is studied. The necessity of technological modernization, implementation of resource-saving technologies and strengthening innovation-oriented development as prerequisites for ensuring long-term sustainability and competitiveness of food industry enterprises is substantiated.

Keywords: sustainable development, food industry enterprises, innovation mechanisms, innovation activity, greening of production, energy efficiency, technological modernization, circular economy.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації економіки України підприємства харчової промисловості функціонують під впливом складних соціально-економічних, екологічних і технологічних викликів, що зумовлює необхідність переорієнтації їх діяльності відповідно до принципів сталого розвитку. Харчова промисловість є однією з базових галузей національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку держави, формує значну частку доданої вартості та створює робочі місця, тому її стабільний розвиток має стратегічне значення. Сучасні тенденції розвитку галузі характеризуються підвищенням ресурсної залежності, зростанням екологічного навантаження та необхідністю адаптації до глобальних змін ринкового середовища, що актуалізує впровадження інноваційної діяльності як ключового інструменту підвищення ефективності виробництва, оптимізації використання ресурсів і зниження негативного впливу на довкілля. Результати наукових досліджень свідчать, що впровадження сучасних технологічних рішень, удосконалення виробничих процесів і застосування новітніх управлінських підходів створюють передумови для довгострокового розвитку підприємств та зміцнення їхніх конкурентних позицій на ринку. Водночас низький рівень інноваційної активності, обмеженість інвестиційних ресурсів і недостатня інтеграція інноваційних технологій у виробничі процеси виступають стримувальними чинниками розвитку підприємств галузі.

В умовах посилення конкурентного середовища та зростання ризиків господарської діяльності особливої актуальності набуває формування ефективних механізмів управління сталим розвитком підприємств харчової промисловості, що ґрунтуються на інтеграції інноваційних рішень у виробничі, ресурсні та управлінські процеси підприємств. Дослідження сучасних підходів до інноваційного розвитку підприємств свідчать про необхідність комплексного використання організаційних, технологічних та економічних інструментів, які забезпечують підвищення адаптивності підприємств до змін зовнішнього середовища та створення умов для їх довгострокової стабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти інноваційного розвитку й забезпечення сталого функціонування підприємств харчової промисловості висвітлено у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Вагоме місце у дослідженнях

займають питання впровадження нових технологій, удосконалення бізнес-процесів, розширення асортименту продукції та адаптації підприємств до сучасних викликів ринкового середовища, що відображено у наукових працях Н. Басюркіна [1], В. Геєця, Ю. Данько [5], С. Дідуха [6], І. Федулової та ін. У зазначених дослідженнях обґрунтовано, що інноваційна активність підприємств харчової промисловості є передумовою підвищення їх конкурентоспроможності та адаптації до нестабільного економічного середовища.

Проблематика стратегічного розвитку підприємств та формування ефективних механізмів управління їх діяльністю розглядається у працях зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема І. Ансоффа, В. Герасимчука, Г. Мінцберга, А. Наливайка, А. Дж. Стрікланда, В. Пономаренка, З. Шершньової. Значний внесок у дослідження стратегічного розвитку підприємств харчової промисловості зробили А. Кузьмін, В. Лагодієнко, Г. Сичевський [8], які обґрунтували важливість формування ефективної системи стратегічного управління як передумови їх довгострокового розвитку.

Питання інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств висвітлено у працях М. Гривківської та О. Мірчук [3], які обґрунтували концептуальні засади формування відповідних механізмів розвитку. У зарубіжних дослідженнях, зокрема матеріалах European Food Safety Authority (EFSA), значна увага приділяється сучасним вимогам до забезпечення безпеки та якості продукції в умовах впровадження інновацій у харчовій промисловості.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, недостатньо дослідженими залишаються питання формування комплексних інноваційних механізмів забезпечення сталого розвитку підприємств харчової промисловості з урахуванням сучасних економічних, екологічних і технологічних викликів, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі та визначає актуальність обраної тематики.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо формування інноваційних механізмів забезпечення сталого розвитку підприємств харчової промисловості з урахуванням сучасних економічних, екологічних і технологічних викликів, а також визначення ключових напрямів впровадження інноваційних рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу, зміц-

нення конкурентних позицій підприємств та забезпечення їх довгострокового функціонування в умовах трансформації економічного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні трансформаційні процеси в економіці зумовлюють необхідність переорієнтації підприємств харчової промисловості на принципи сталого розвитку, що передбачають забезпечення стабільного функціонування підприємств у довгостроковій перспективі. У наукових дослідженнях сталий розвиток розглядається як стратегічний напрям діяльності, який інтегрує економічні, соціальні та екологічні складові й сприяє формуванню довгострокових конкурентних переваг і сприяє підвищенню стійкості господарських систем до зовнішніх викликів [5; 6]. Реалізація концепції сталого розвитку на державному та корпоративному рівнях передбачає впровадження національних стратегічних орієнтирів модернізації економіки, активну участь суб'єктів господарювання у процесах екологізації виробництва, розвитку соціальної відповідальності та підвищення ефективності використання ресурсів. Важливу роль у цьому процесі відіграє інноваційний розвиток, який трактується як впровадження нових технологій, сучасних методів управління та організаційних підходів, що забезпечують модернізацію виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, продуктивності та адаптивності підприємств до змін зовнішнього середовища [5].

Особливості функціонування підприємств харчової промисловості визначаються їх значною залежністю від ресурсного забезпечення, технологічного рівня виробництва, стану логістичної інфраструктури та кон'юнктури ринку продовольства. Як свідчать дослідження, внутрішній потенціал розвитку підприємств галузі формується за рахунок виробничого, інноваційного, фінансового, кадрового та маркетингового потенціалів, які у сукупності визначають рівень конкурентоспроможності продукції та підприємства в цілому [1]. Стратегічний розвиток харчових підприємств передбачає реалізацію комплексу взаємопов'язаних стратегій, спрямованих на підвищення якості продукції, розширення ринків збуту та забезпечення економічної ефективності господарювання.

Водночас сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем невизначеності, зумовленим впливом глобальних кризових явищ, енергетичних обмежень,

логістичних порушень та військових ризиків, що потребує підвищення адаптивності підприємств до змін зовнішнього середовища. За таких умов інноваційна діяльність виступає ключовим інструментом забезпечення їх життєздатності, оскільки впровадження інноваційних технологій, модернізація виробничих процесів і розвиток партнерських зв'язків сприяють підвищенню стійкості підприємств та створюють можливості їх відновлення у соціально-економічних умовах [7].

Відповідно до сучасних концептуальних підходів формування цілісного механізму інноваційно-інвестиційного забезпечення ґрунтується на інтеграції інноваційних і інвестиційних процесів, що забезпечує технологічне оновлення виробництва, підвищення енергоефективності та оптимізацію логістичних процесів [3]. Поєднання економічної ефективності, екологічної безпеки та соціальної відповідальності для забезпечення сталого розвитку підприємств харчової промисловості представлено на рис. 1.

Досягнення цілей сталого розвитку підприємств харчової промисловості безпосередньо пов'язане з активізацією інноваційної діяльності, яка забезпечує безперервне оновлення продукції та вдосконалення виробничих процесів. У сучасних умовах розроблення та впровадження нових видів харчової продукції набуває перманентного характеру та супроводжується використанням сучасних технологій, модернізацією обладнання й залученням відповідних фінансових ресурсів, що у підсумку сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств галузі.

Інноваційний розвиток підприємств характеризується цілеспрямованістю, системністю, здатністю до сприйняття змін та наявністю ефективної системи управління інноваційними процесами. У харчовій промисловості інновації реалізуються у різних формах, серед яких ключове місце займають продуктові, технологічні, маркетингові та організаційно-управлінські. Продуктові інновації спрямовані на створення нових видів продукції з покращеними споживчими характеристиками, технологічні – передбачають впровадження ресурсозберігаючих рішень і скорочення тривалості виробничого циклу, маркетингові – пов'язані з використанням сучасних методів просування продукції та освоєнням нових ринків збуту, а організаційно-управлінські – забезпечують оптимізацію бізнес-процесів, виробництва, транспортування та збуту продукції [2; 4].

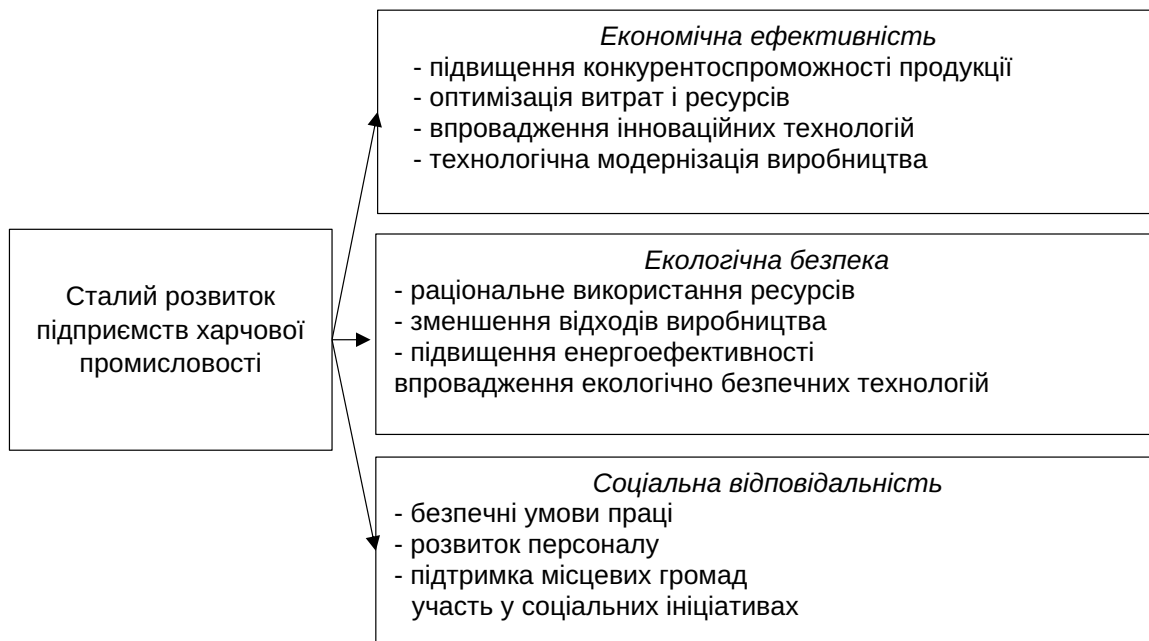

Рис. 1. Сталий розвиток підприємств харчової промисловості

Джерело: сформовано автором

Разом із тим недостатній рівень інноваційної активності підприємств харчової промисловості стримує їх розвиток та негативно впливає на економічну ефективність галузі. Підвищення результативності інноваційної діяльності потребує розширення ринків збуту, підвищення якості продукції та диверсифікації її асортименту. Важливими передумовами впровадження інновацій виступають зростання конкуренції, підвищення вартості енергоресурсів та інших виробничих факторів, що зумовлює необхідність пошуку нових технологічних і організаційних рішень. У цьому контексті інновації у харчовій промисловості розглядаються як результат використання інтелектуальних розробок, спрямованих на підвищення якості продукції, зниження ресурсоемності виробництва, дотримання екологічних стандартів та забезпечення продовольчої безпеки держави [2].

Важливим етапом оцінювання інноваційного розвитку є аналіз динаміки інноваційної активності підприємств на національному рівні, що дозволяє сформулювати макроекономічний контекст функціонування підприємств харчової промисловості. З цією метою на рис. 2 наведено динаміку кількості інноваційно активних підприємств в Україні у 2018–2024 рр.

Аналіз даних свідчить про скорочення загальної кількості підприємств у досліджуваному періоді, що пов'язано зі структур-

ними змінами в економіці, впливом пандемії COVID-19 та воєнних подій. Водночас кількість інноваційно активних підприємств демонструє зростання, що свідчить про концентрацію інноваційної діяльності у більш конкурентоспроможних суб'єктах господарювання та підвищення ролі інновацій як ключового чинника розвитку економіки.

Важливим показником інноваційного розвитку є обсяг витрат на інноваційну діяльність. Дані рис. 3 демонструють загальну тенденцію до зростання витрат на інновації в Україні у 2020–2024 рр., попри тимчасове скорочення у 2022 р., зумовлене негативним впливом воєнних подій та порушенням виробничо-логістичних процесів. Подальше зростання витрат у 2023–2024 рр. свідчить про поступову адаптацію підприємств до кризових умов та підвищення ролі інновацій як інструменту забезпечення їх стійкості та конкурентоспроможності.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває впровадження інноваційних технологій, спрямованих на підвищення ресурсної ефективності та зниження негативного впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище. Застосування сучасних технологічних рішень дозволяє забезпечити скорочення витрат енергії та сировини, підвищити рівень автоматизації виробництва та оптимізувати логістичні процеси. Дослідження свідчать, що використання інноваційних технологій сприяє підвищенню адаптивності підприємств до

Рис. 2. Динаміка кількості інноваційно активних підприємств в Україні, 2018-2024 рр., одиниць

Джерело: сформовано на основі [10]

змін зовнішнього середовища та забезпечує можливість їх стабільного функціонування навіть у складних соціально-економічних умовах [7; 11].

Одним із ключових напрямів забезпечення сталого розвитку підприємств харчової промисловості є цифровізація виробничих і управлінських процесів, що передбачає використання сучасних інформаційних систем, технологій автоматизації та цифрових платформ управління ресурсами. Використання цифрових технологій дозволяє підвищити оперативність прийняття управлінських рішень, забезпечити ефективний контроль за використанням ресурсів та покращити координацію діяльності структурних підрозділів підприємства [8; 9]. У результаті формуються передумови для підвищення прозорості діяльності підприємства та зростання його інвестиційної привабливості.

Важливою складовою інноваційних механізмів забезпечення сталого розвитку є формування інноваційної інфраструктури підприємства, що включає науково-дослідні підрозділи, інноваційні центри, партнерські зв'язки з науковими установами та освітніми організаціями. Така взаємодія сприяє впровадженню новітніх технологічних рішень, розвитку кадрового потенціалу та підвищенню рівня технологічної культури виробництва. Налагодження ефективної співпраці між підприємствами, науковими установами та органами державної влади створює умови для реалізації інновацій-

них проєктів і сприяє формуванню сприятливого інноваційного середовища [3].

Водночас сучасні тенденції розвитку світової економіки зумовлюють необхідність переходу підприємств харчової промисловості до використання принципів циркулярної економіки, що передбачає раціональне використання ресурсів, переробку побічної продукції та формування замкнених виробничих циклів. Перехід від лінійних до циркулярних моделей виробництва забезпечує ресурсоефективність, зниження втрат ресурсів та інтеграцію екологічних аспектів у виробничі процеси. У цьому контексті інноваційні механізми спрямовані на формування нових бізнес-моделей, що сприяють підвищенню екологічної ефективності виробництва та створюють передумови для розвитку економіки замкнутого циклу відповідно до вимог сталого розвитку і забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємств галузі [4].

Ефективний механізм інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості доцільно формувати на основі трьох взаємопов'язаних підсистем із урахуванням необхідності управління ризиками:

- цільову (стратегічні цілі, тактичні завдання та критерії ефективності);
- функціональну (інвестиційне та інноваційне забезпечення; організаційне та правове забезпечення, матеріально-технічне забезпечення);

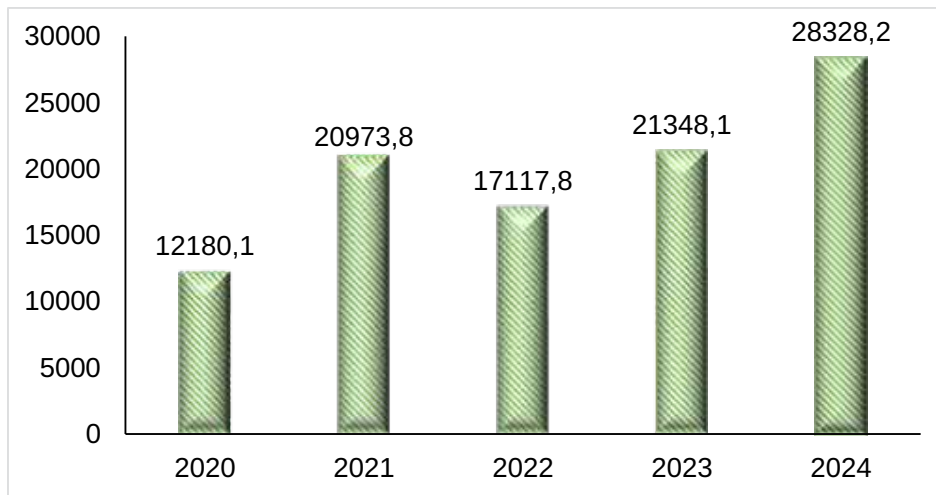

Рис. 3. Витрати на інновації в Україні, 2020-2024 рр., млн грн

Джерело: сформовано на основі [10]

– система моніторингу (фінансово-економічні показники, показники інноваційної діяльності) [3].

На рис. 4 наведено механізм інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємств харчової промисловості, що включає в себе відповідні елементи, які забезпечують досягнення ефективних результатів (підвищення конкурентоспроможності, забезпечення ре-

сурсоефективності та соціальної стабільності, дотримання екологічних стандартів).

Підприємства харчової промисловості характеризуються значним споживанням сировини та утворенням побічних продуктів, що обумовлює необхідність удосконалення систем управління ресурсами та відходами. Підвищення ефективності досягається через модернізацію виробництва, впровадження

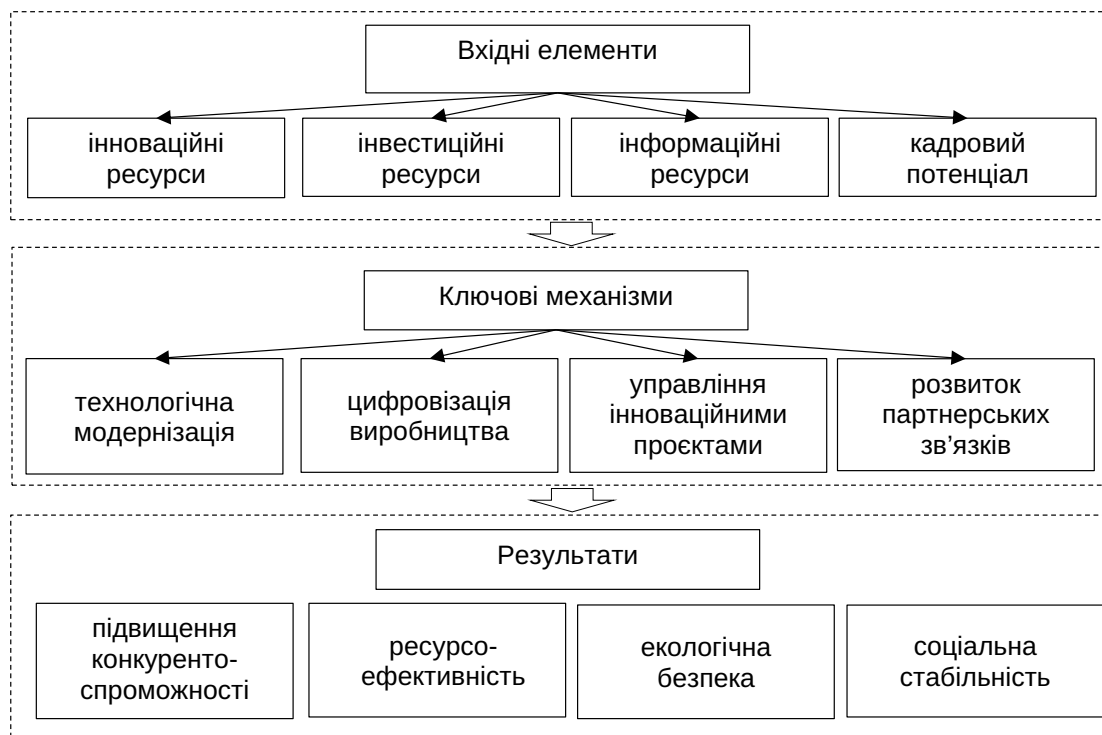

Рис. 4. Механізм інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємств харчової промисловості

Джерело: сформовано автором

ресурсозберігаючих та енергоефективних технологій, а також використання сучасних методів переробки вторинної сировини [11]. Це дозволяє зменшити витрати, підвищити рівень екологічної безпеки та створити додаткові джерела економічної вигоди. Важливу роль також відіграє розвиток інноваційних бізнес-моделей і логістичних систем, які забезпечують ефективне управління матеріальними потоками та адаптацію підприємств до змін ринкового середовища.

Впровадження циркулярних принципів сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, зниженню негативного впливу на довкілля та забезпеченню економічного зростання підприємств харчової промисловості. Реалізація циркулярної економіки створює умови для технологічної модернізації, розвитку інноваційної інфраструктури та підвищення інвестиційної привабливості підприємств, що відображено на рис. 5. Інтеграція циркулярних підходів у систему управління є важливою передумовою забезпечення їх сталого розвитку.

Одним із перспективних напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості є впровадження інновацій циркулярної економіки, що значною мірою залежить від рівня інноваційної активності та здатності підприємств впроваджувати сучасні технологічні рішення, які сприяють ресурсозбереженню та зростанню продуктивності [5].

Реалізація принципів циркулярної економіки, зокрема переробки побічної продукції, повторного використання сировини та впровадження безвідходних технологій, дозволяє підвищити ефективність використання матеріальних і енергетичних ресурсів та зменшити виробничі витрати, при цьому інноваційно-інвестиційний розвиток забезпечує технологічну модернізацію підприємств і підвищення їх інвестиційної привабливості [1; 3].

Додатковим фактором підвищення конкурентоспроможності є впровадження циркулярних бізнес-моделей і цифрових технологій управління, що забезпечують гнучкість підприємств, оптимізацію виробничих процесів та підвищення якості продукції. Інтеграція інноваційних підходів дозволяє знизити виробничі ризики, підвищити ефективність діяльності та зміцнити конкурентні позиції підприємств у нестабільному ринковому середовищі [5; 6; 7].

Впровадження інновацій циркулярної економіки є важливим інструментом формування конкурентних переваг підприємств харчової промисловості. Реалізація циркулярних підходів забезпечує підвищення економічної ефективності діяльності підприємств, зменшення негативного впливу на довкілля та підвищення рівня соціальної відповідальності. У результаті формується комплексна система забезпечення конкурентоспроможності підприємств, яка базується на інтеграції інноваційних технологій, ефективному управлінні

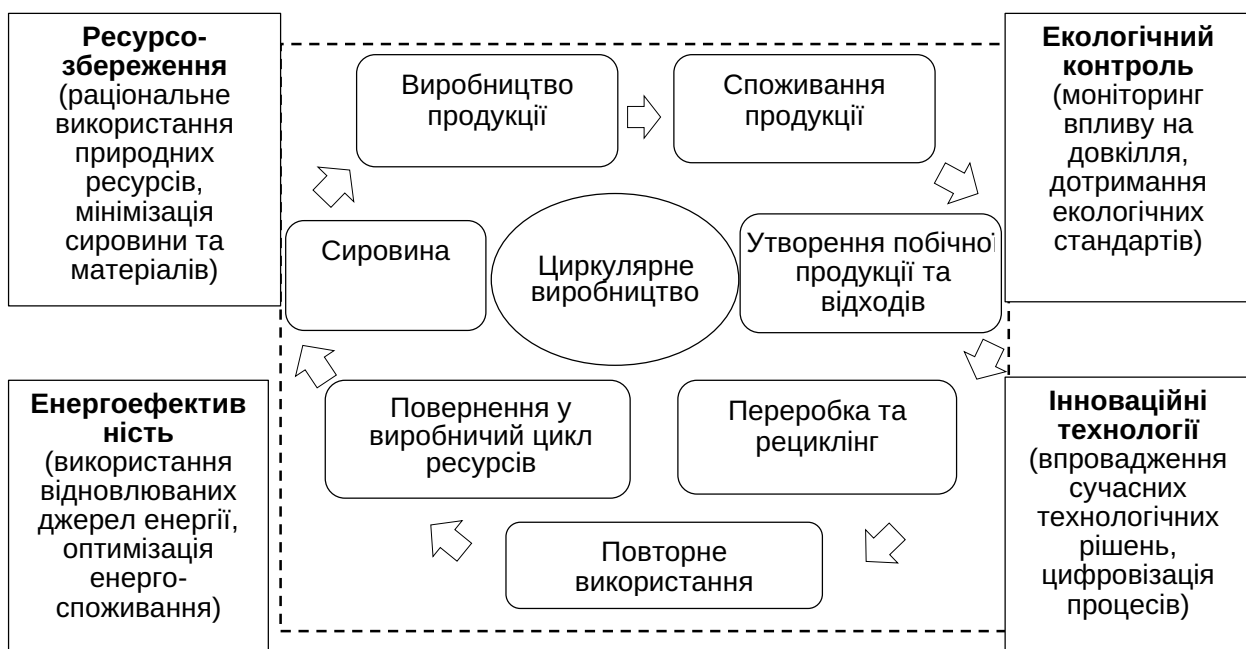

Рис. 5. Модель циркулярного виробництва підприємств харчової промисловості

Джерело: сформовано автором

ресурсами та впровадженні сучасних організаційних рішень [3; 5; 7].

На рис. 6 наведено формування конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості під впливом інновацій циркулярної економіки. Ефективність функціонування підприємств галузі значною мірою залежить від рівня впровадження інноваційних технологій, модернізації виробничих процесів та раціонального використання ресурсного потенціалу [3; 5]. У цьому контексті актуалізується необхідність визначення стратегічних напрямів впровадження циркулярних підходів, які забезпечують формування конкурентних переваг підприємств.

Одним із пріоритетних напрямів є технологічна модернізація виробництва, що передбачає впровадження ресурсозберігаючих і енергоефективних технологій, автоматизацію виробничих процесів та оновлення обладнання. Модернізація виробництва сприяє підвищенню ефективності використання сировини та енергетичних ресурсів, що дозволяє скоротити витрати виробництва та підвищити продуктивність праці. Крім того, використання сучасних технологій забезпечує можливість впровадження безвідходних виробничих циклів та зниження негативного впливу на довкілля.

Важливим напрямом є розвиток систем управління відходами та побічною продукцією, що передбачає створення замкнутих

виробничих циклів і впровадження технологій повторного використання ресурсів. Ефективне управління відходами дозволяє не лише зменшити рівень екологічного навантаження, але й сформувати додаткові джерела доходу за рахунок переробки вторинної сировини та використання побічної продукції у виробничих процесах, цей підхід сприяє формуванню економіки замкнутого циклу та забезпечує підвищення ресурсної ефективності підприємств [5].

Наступним важливим напрямом є впровадження інноваційно-інвестиційних механізмів розвитку, що передбачає залучення фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проєктів, спрямованих на модернізацію виробництва та впровадження циркулярних технологій. Формування ефективної системи інноваційно-інвестиційного забезпечення дозволяє підвищити інвестиційну привабливість підприємств і забезпечити їх технологічний розвиток [3]. Водночас ефективне управління інвестиційними ресурсами створює можливості для реалізації масштабних інноваційних проєктів і сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Значну роль у реалізації принципів циркулярної економіки відіграє цифровізація виробничих і логістичних процесів, що передбачає використання сучасних інформаційних систем управління ресурсами, автоматизованих систем обліку та контролю виробничих

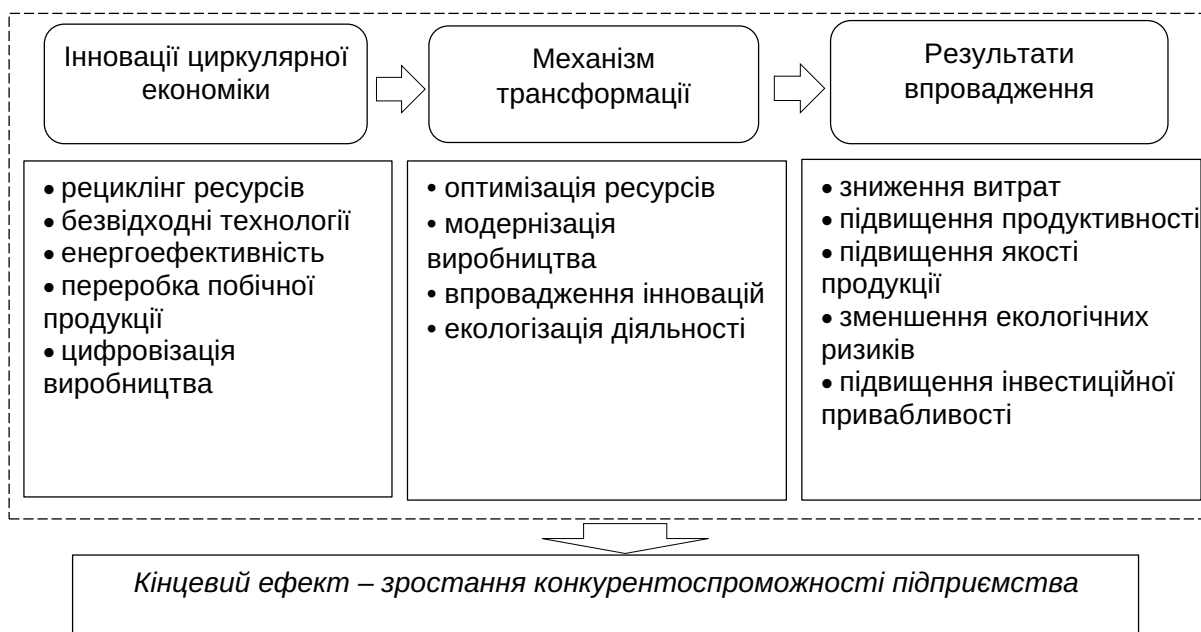

Рис. 6. Вплив інновацій циркулярної економіки на формування конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості

Джерело: сформовано на основі [1; 3; 5; 7; 11]

процесів. Впровадження цифрових технологій сприяє підвищенню прозорості управління ресурсами, оптимізації логістичних потоків і скороченню втрат продукції на всіх етапах виробництва. У результаті забезпечується підвищення ефективності використання матеріальних і енергетичних ресурсів та формуються передумови для розвитку циркулярних виробничих систем.

Важливим стратегічним напрямом є розвиток партнерських зв'язків та інноваційної інфраструктури, що передбачає налагодження співпраці підприємств із науковими установами, освітніми організаціями та органами державної влади. Така взаємодія сприяє впровадженню новітніх технологій, підвищенню рівня професійної підготовки персоналу та розвитку інноваційного потенціалу підприємств [7].

Крім того, доцільним напрямом впровадження інновацій циркулярної економіки є розвиток екологічно орієнтованого управління підприємствами, що передбачає впровадження систем екологічного менеджменту, моніторинг впливу виробництва на довкілля та використання екологічно безпечних технологій. Екологізація виробничих процесів сприяє підвищенню рівня соціальної відповідальності підприємств і формує позитивний імідж виробника на ринку. Це, у свою чергу, підвищує рівень довіри споживачів і сприяє зміцненню конкурентних позицій підприємств.

Висновки. Сталий розвиток підприємств харчової промисловості базується на поєднанні економічної ефективності, екологічної безпеки та соціальної відповідальності, що відповідає сучасним науковим підходам до формування моделей збалансованого функціонування підприємств. Також він характеризується низкою специфічних особливостей,

зокрема високою матеріало- та енергоємністю виробництва, значними обсягами відходів, залежністю від сировинної бази та необхідністю дотримання екологічних стандартів. Це обумовлює необхідність впровадження сучасних технологічних рішень, що забезпечують підвищення ефективності використання ресурсів та мінімізацію негативного впливу на довкілля.

Узагальнення базових концепцій циркулярної економіки дозволило визначити її як ефективну модель господарювання, спрямовану на формування замкнутих виробничих циклів, повторне використання ресурсів та скорочення обсягів відходів. Впровадження принципів циркулярної економіки сприяє підвищенню рівня ресурсної ефективності, формуванню додаткових джерел доходу та зміцненню конкурентних позицій підприємств харчової промисловості.

До основних напрямів впровадження інновацій циркулярної економіки на підприємствах харчової промисловості належать модернізація виробництва, розвиток систем управління відходами, впровадження інноваційно-інвестиційних механізмів, цифровізація виробничих процесів, розвиток партнерських зв'язків та впровадження екологічно орієнтованого управління. Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів та зниженню екологічного навантаження.

Інтеграція інноваційних технологій та принципів циркулярної економіки у виробничу діяльність підприємств харчової промисловості забезпечує формування довгострокових конкурентних переваг, підвищення інвестиційної привабливості підприємств та зміцнення їх позицій на внутрішньому і зовнішньому ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Басюркіна Н.Й., Константинова Т.В. Стратегічне управління розвитком харчових підприємств на засадах підвищення конкурентоспроможності продукції. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2018. № 3. С. 21-27. URL: https://apie.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/apie_2018_r03_a04.pdf (дата звернення: 07.04.2026).
2. Брояка А.А., Хаєцька О.П. Сучасний стан та тенденції інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 7 (35). С. 53-64. URL: <http://efm.vsau.org/uk/particles/suchasnij-stan-ta-tendenciyi-innovacijno-investicijnogo-rozvitku-pidpriyemstv-harchovoyi-promislovosti> (дата звернення: 12.04.2026).
3. Гривківська О., Мірчук Н. Концептуальні засади формування механізму інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-161> (дата звернення: 10.04.2026).
4. Давлетбаєва Н.Б. Теоретичні засади інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 10, Частина 2. С. 77–80.

5. Данько Ю. І., Немашкало К.Р., Рибалко С.В., Зошук А.О., Ткачук О.М. Стратегія інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості в умовах посилення ризиків (на прикладі хлібопекарської промисловості). *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2025. Т.10 № 1. С. 34-39. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-5> (дата звернення: 12.04.2026).
6. Дідух С.М. Стратегія сталого розвитку підприємств з виробництва харчових продуктів та напоїв. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_116 (дата звернення: 07.04.2026).
7. Панчишин М.А. Інноваційна діяльність підприємств харчової промисловості України в період війни. *Науковий журнал «Розвиток міста»*. 2025. № 2 (06). DOI: 10.32782/city-development.2025.2-15 (дата звернення: 22.04.2026).
8. Сичевський М.П., Коваленко О.В. Чинники інноваційної конкурентоспроможності харчової промисловості в контексті глобалізації. *Економіка АПК*. 2016. № 11. С. 60-67.
9. Томашук І.В. Механізми прискорення дифузії інноваційних технологій в аграрному секторі. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2025. № 12 (104). Т. 1. С. 170-181. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-12> (дата звернення: 12.04.2026)
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 08.04.2026).
11. Хаєцька О.П. Інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2024. № 2 (68). С. 123-141. DOI: 10.37128/2411-4413-2024-2-8 (дата звернення: 15.04.2026).

REFERENCES:

1. Basyurkina N.Y., Konstantinova T.V. (2018). Stratehichne upravlinnia rozvytkom kharchovykh pidpriemstv na zasadakh pidvyshchennia konkurentospromozhnosti produktsii [Strategic management of the development of food enterprises on the basis of increasing the competitiveness of products]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky – Current problems of innovative economics*. № 3. P. 21-27. Available at: https://apie.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/apie_2018_r03_a04.pdf (accessed: 07.04.2026) (in Ukrainian).
2. Broyaka A.A., Khaetska O.P. (2018). Suchasnyi stan ta tendentsii innovatsiino-investytsiinoho rozvytku pidpriemstv kharchovoi promyslovosti. [Current state and trends of innovative and investment development of food industry enterprises]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, finance, management: current issues of science and practice*. № 7 (35). P. 53-64. Available at: <http://efm.vsau.org/uk/particles/suchasnij-stan-ta-tendenciyi-innovacijno-investicijnogo-rozvytku-pidpriemstv-harchovoyi-promyslovosti> (accessed: 12.04.2026) (in Ukrainian).
3. Hryvkivska O., Mirchuk N. (2024). Kontseptualni zasady formuvannia mekhanizmu innovatsiino-investytsiinoho rozvytku pidpriemstv kharchovoi promyslovosti. [Conceptual principles of the formation of the mechanism of innovative and investment development of food industry enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*. № 70. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-161> (accessed: 10.04.2026) (in Ukrainian).
4. Devletbaeva N.B. (2015). Teoretychni zasady innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv kharchovoi promyslovosti [Theoretical principles of innovative development of food industry enterprises]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*. Issue 10, Part 2. P. 77 – 80. (in Ukrainian).
5. Danko Y. I., Nemashkalo K.R., Rybalko S.V., Zoshchuk A.O., Tkachuk O.M. (2025). Stratehiia innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv kharchovoi promyslovosti v umovakh posylennia ryzykiv (na prykladi khlibopekarskoi promyslovosti) [Strategy of innovative development of food industry enterprises in conditions of increased risks (on the example of the baking industry)]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. Vol. 10 № 1. P.34-39. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-5> (accessed: 12.04.2026) (in Ukrainian).
6. Didukh S.M. (2015). Stratehiia staloho rozvytku pidpriemstv z vyrobnytstva kharchovykh produktiv ta napoiv [Strategy of sustainable development of food and beverage enterprises]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_116 (accessed: 07.04.2026) (in Ukrainian).
7. Panchyshyn M.A. (2025). Innovatsiina diialnist pidpriemstv kharchovoi promyslovosti Ukrainy v period viiny [Innovative activity of food industry enterprises of Ukraine during the war]. *Naukovyi zhurnal «Rozvytok mista» –Scientific journal «City Development»*. № 2 (06). DOI: 10.32782/city-development.2025.2-15 (accessed: 22.04.2026) (in Ukrainian).
8. Sychevsky M.P., Kovalenko O.V. (2016). Chynnyky innovatsiinoi konkurentospromozhnosti kharchovoi promyslovosti v konteksti hlobalizatsii. [Factors of innovative competitiveness of the food industry in the context of globalization]. *Ekonomika APK – Economics of the Agricultural Industry*. № 11. P.60-67. (in Ukrainian).

9. Tomashuk I.V. (2025). Mekhanizmy pryskorennia dyfuzii innovatsiinykh tekhnolohii v ahrarnomu sektori [Mechanisms of accelerating the diffusion of innovative technologies in the agricultural sector]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka»*. Seriya: «*Ekonomichni nauky*» – *International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*. № 12 (104). Vol. 1. P. 170-181. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-12> (accessed: 12.04.2026) (in Ukrainian).

10. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://ukrstat.gov.ua> (accessed: 08.04.2026) (in Ukrainian).

11. Khaetska O.P. (2024). Innovatsiino-investytsiine zabezpechennia rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Innovation and investment support for the development of the agricultural sector of the economy of Ukraine]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, finance, management: current issues of science and practice*. № 2 (68). P. 123-141. DOI: 10.37128/2411-4413-2024-2-8 (accessed: 15.04.2026) (in Ukrainian).

Дата надходження статті: 17.04.2026

Дата прийняття статті: 08.05.2026

Дата публікації статті: 19.05.2026